

CULTUURTRAJECT ROTTERDAM

39.000 leerlingen deden in 2018 mee aan de inspirerende route langs concertzalen, musea en theaters die het CULTUURTRAJECT ROTTERDAM is.

Leerkracht basisschool: *“Een leerling van ons zei enthousiast: Juf, deze mevrouw heeft vroeger op school vast een 10 voor haar spreekbeurt gehaald! Zo goed was het acteerwerk van die hoofdrolspeelster.”*

- **39.000 deelnemers,**
- **van 167 Rotterdamse scholen.**
- **130 verschillende culturele activiteiten,**
- **aangeboden door 41 culturele instellingen.**

Een reis door het culturele landschap van Rotterdam

Het Cultuurtraject Rotterdam is al jarenlang dé manier waarop leerlingen van basisscholen en de onderbouw van het voortgezet kennis maken met cultureel Rotterdam. In en buiten de klas. Alle kunstdisciplines zijn hier vertegenwoordigd. Van beeldende kunst, film en dans tot erfgoed en literatuur. In samenwerking met culturele instellingen stelt KCR het programma samen. Daarbij krijgen scholen de gelegenheid om zoveel mogelijk hun eigen traject door dit Rotterdamse culturele landschap uit te stippelen. Zo kunnen ze de projecten kiezen die het beste aansluiten bij hun visie en identiteit, maar ook bij de achtergrond en interesse van hun leerlingen.

Zelf online plannen, ook voor basisscholen

Docenten uit het voortgezet onderwijs vinden het fijn dat ze hun Cultuurtraject-activiteiten tegenwoordig zelf kunnen inplannen. “Onze jaarplanning is nu sneller klaar”, zeggen ze. Dit komt doordat KCR in het schooljaar 2017-2018 met succes de online planningstool *Planned Culture* heeft ingevoerd. Deze werkt als een webwinkel. Scholen in het voortgezet onderwijs kunnen hiermee zelf, zonder tussenkomst van KCR, hun programma samenstellen. Dit heeft als voordeel dat scholen steeds meer zelf aan het roer van hun Cultuurtraject komen te staan. Ze maken bewuste keuzes en zijn daardoor gemakkelijker te helpen als ze kiezen voor verdere begeleiding. Ook voor culturele instellingen biedt *Planned Culture* voordelen. Ze krijgen hierdoor directer contact met scholen. Met als gevolg dat ze meer zicht krijgen op de behoeften van die scholen. Daar is het KCR precies om te doen: een steeds betere afstemming tussen vraag en aanbod. Uit de eerste evaluatie van *Planned Culture* blijkt dat de efficiency van het hele planningsproces is verbeterd. Daarom treft KCR sinds het najaar van 2018 voorbereidingen om de online planningstool ook in te voeren op basisscholen. Vanaf het voorjaar van 2019 is deze operationeel.

Evaluatie: voldoende tot zeer goed

In het schooljaar 2017-2018 gaf 95 procent van de betrokken leerkrachten en docenten het Cultuurtraject een voldoende tot zeer goed. Het meest gewaardeerd werden het feit dat de leerlingen actief bezig zijn, en de begeleiding door de kunstvakdocenten. Voor verbetering vatbaar waren onder meer de aansluiting bij het niveau en taalgebruik van leerlingen, en de stimulering van de creativiteit van leerlingen. KCR zorgt ervoor dat leerkrachten en docenten van de betrokken scholen de activiteiten van het Cultuurtraject doorlopend kunnen evalueren. De betrokken culturele

instellingen kunnen deze online enquêtes voortdurend inzien. Zo werkt KCR aan een stijgende lijn wat betreft kwaliteit en klanttevredenheid binnen het Cultuurtraject.

Buzz010

Met de bus op excursie, of het nu om cultuur, sport of een uitstapje naar de dierentuin gaat. Met de hele klas, tegen gereduceerd tarief. Sinds september 2018 kan dit via Buzz010. KCR voert deze boekingsdienst uit.

Directeur van een basisschool: *“Zo wordt het mogelijk om onze leerlingen, waarvan een groot deel zelden of nooit buiten Rotterdam-Zuid komt, plezierige en leerzame ervaringen te bieden buiten de schoolmuren en de strakke kaders van het lesrooster.”*

- **In 4 maanden tijd 8.205 leerlingen vervoerd.**
- **Nog eens 517 busritten voor 17.126 leerlingen aangevraagd.**
- **Bestemmingen vooral kunst & cultuur en natuur & techniek.**

Buzz010 stopt voor de deur

In september 2018 startte KCR met Buzz010. Dit is een online boekingsloket voor Rotterdamse basisscholen die met de bus naar een leerzame bestemming willen. Zo'n trip hoeft niet direct aan kunst en cultuur gekoppeld te zijn. Ook leergebieden als natuur en techniek zijn mogelijk. De bus rijdt van deur tot deur, tegen sterk gereduceerd tarief. KCR voert deze boekingsdienst uit in opdracht van Stichting Buzz010. Dat is een samenwerkingsverband van Rotterdamse schoolbesturen, de gemeente Rotterdam, Stichting De Verre Bergen, en KCR. In 2018 sloten 15 schoolbesturen, en daarmee 235 scholen, zich hierbij aan. Het is de ambitie van Buzz010 dat elke leerling twee keer per jaar met de bus op excursie gaat. Voor het schooljaar 2018-2019 is het totaal aantal beschikbare busritten vastgesteld op 1633.

De klas uit

De klas uit, de stad in. KCR is warm voorstander van buitenschools leren, of dit nu om kunst en cultuur of om andere leergebieden gaat. Leerlingen kunnen op deze manier zelf op onderzoek uit. En al hun zintuigen worden aangesproken, wat vaak als een verademing wordt ervaren. Leren in de stad kan kinderen helpen om zich als burgers te ontwikkelen. In de praktijk zien leerkrachten er vaak tegenop om met hun groep de stad in te gaan. Vanwege de veiligheid, maar ook vanwege de kosten. In dat opzicht neemt Buzz010 een drempel weg. KCR vindt Buzz010 ook belangrijk omdat dit initiatief het onderwijs en de (cultuur)educatievormen van Rotterdam met elkaar in contact brengt. Bovendien levert Buzz010 nieuwe contacten tussen KCR en scholen op, wat de mogelijkheid biedt om relaties op of uit te bouwen.

BASISONDERWIJS IN KAART

KCR bracht in 2018 het cultuuronderwijs op alle basisscholen van de stad in kaart. Dit resulteerde in een analyse waaruit onder meer blijkt:

- **Veel basisscholen nemen liever wat kleinere stappen.**
- **Speciaal onderwijs vraagt extra aandacht.**
- **Van 20 scholen is nog te weinig bekend.**

Gesprekken met het basisonderwijs

KCR voerde op alle Rotterdamse basisscholen gesprekken over cultuuronderwijs. De bevindingen hierbij werden samengevat in een trendanalyse. Deze geeft een duidelijke impressie van de actuele stand van zaken als het gaat om cultuureducatie in het primair onderwijs. Van 20 basisscholen is eigenlijk nog te weinig informatie voorhanden. Die worden in 2019 verder onderzocht.

Training voor speciaal onderwijs

Het speciaal onderwijs heeft extra aandacht nodig, zo blijkt. Voor dit type scholen bestaat nog maar weinig aanbod op het gebied van kunst en cultuur. Terwijl het hier gaat om een vrij grote groep leerlingen. Onderwijs hiervoor is zo specifiek dat het andere programma's en een andere aanpak nodig heeft. Met het oog hierop is KCR in 2018 begonnen met het ontwikkelen van een cursus voor vakleerkrachten en educatief medewerkers in het speciaal onderwijs. De cursus start in 2019.

Kleinere stappen mogelijk beter

Uit de gesprekken die KCR in 2018 heeft gevoerd zijn nieuwe aanvragen voor ondersteuning voortgekomen. Toch bleef het aantal aanvragen achter bij de verwachting. Dat komt doordat basisscholen dikwijls kampen met vraagstukken als lerarentekort of taalachterstanden. Ook blijkt dat KCR-begeleidingstrajecten voor veel scholen te intensief zijn. KCR-arrangementen zijn flexibel en daardoor is het ook mogelijk om scholen te begeleiden in het nemen van kleinere stappen. Zo kan een teambijeenkomst die draagvlak genereert vaak een betere eerste stap zijn dan een intensieve cursus voor een individuele leerkracht.

BAROK BLIJKT KINDEREN TOCH AAN TE SPREKEN

Een greep uit de bijna alledaagse pareltjes die het cultuuronderwijs in Rotterdam, mede dankzij KCR, oplevert.

- **Weet je waar mijn school woont?**
- **Als de school weet wat ze wil...**
- **Barok blijkt toch interessant.**

Weet je waar mijn school woont?

Hoe ziet de wijk waarin de school staat er eigenlijk uit? Het is belangrijk dat leerkrachten weten in welke omgeving hun leerlingen wonen en spelen. Van deze wetenschap kunnen ze in de lessen goed gebruik maken. In het project 'Weet je waar mijn school woont?' nemen kunstenaars als Chantal van Heeswijk leerkrachten mee op rondleiding in de omgeving van de school. Dit is een project in het kader van de regeling Cultuureducatie met Kwaliteit. KCR begeleidt hierin onder meer scholen die een verbinding willen leggen met hun culturele omgeving.

"Als de school weet wat ze wil..."

Op twee basisscholen nemen leerkrachten elkaar onder de loep. Ze zitten bij elkaar in de klas en kijken hoe de ander een 'kunstles' geeft. Hoe reageren de leerlingen en hoe wordt daarop ingespeeld? Deze scholen hebben, samen met de KCR-consulent, een geïntegreerd leerplan voor cultuuronderwijs gemaakt. Er wordt actief gewerkt aan het cultureel bewustzijn van leerkrachten en leerlingen. Als het nodig is om er een culturele instelling bij te betrekken, kan dat gericht worden gedaan. "Als de school weet wat ze wil, is er zoveel meer te bereiken", zegt de betrokken KCR-consulent.

Barok blijkt toch interessant

Leerkrachten weten steeds beter hoe ze cultuuronderwijs en het reguliere lesprogramma aan elkaar kunnen koppelen. Een mooi voorbeeld hiervan is te zien bij het programma Ateliers in School, dat door KCR wordt begeleid. Het Atelier waarin dans centraal staat, had in 2018 als thema barok. Dat lijkt voor kinderen niet bijster interessant. Toch werd het dat wel, door het te verbinden met wereldoriëntatie, geschiedenis, taal en niet te vergeten verschillende kunstvakken.

HET ROTTERDAMS CULTUUREDUCATIE MODEL OP STOOM

Zestien Rotterdamse culturele instellingen, plus KCR, hebben de handen ineen geslagen voor het programma Cultuureducatie met Kwaliteit. Met 2020 als horizon. Dan moeten 20.000 leerlingen in het basisonderwijs worden bereikt. De samenwerking bleef in 2018 goed op stoom.

- **Uitvoering door de culturele instellingen.**
- **KCR houdt oog op inbedding en langere termijn.**
- **Begeleiding met behulp van ontwikkelscenario's.**

Meer efficiency, meer overzicht

Het Rotterdams Cultuureducatie Model betekent voor basisscholen een onmisbare efficiëncyslag op het gebied van cultuuronderwijs. Zestien culturele instellingen, met KCR als penvoerder, hebben een veelheid van aanbod samengebracht in een overzichtelijk aantal programma's. Afhankelijk van de mate van verankering van het cultuuronderwijs deelt het Rotterdams Cultuureducatie Model scholen in vier ontwikkelscenario's in. Deze indeling maakt het mogelijk om scholen beter op maat te begeleiden.

KCR OOK ACTIEF IN BARENDRECHT

De activiteiten van KCR beperken zich niet tot Rotterdam. Ook de GEMEENTE BARENDRECHT heeft KCR inmiddels ingeschakeld om scholen en culturele instellingen te helpen om tot een gezamenlijke aanpak van cultuuronderwijs te komen. 2018 stond vooral in het teken van het opbouwen van een relatie met alle betrokken partijen.

Wethouder Tanja de Jonge van Barendrecht draagt cultuuronderwijs een warm hart toe. Zij vindt de omgang van leerlingen met kunst en cultuur van groot belang voor hun ontwikkeling.

Iets vragen van alle partijen

Barendrecht heeft KCR verzocht om het programma Cultuureducatie met Kwaliteit in deze gemeente in goede banen te leiden. De culturele instellingen van Barendrecht waren gewend om scholen te benaderen vanuit hun eigen programma. De gemeente wil daarentegen dat er meer wordt uitgegaan van de behoefte van de school, net als in Rotterdam steeds vaker het geval is. Dat vraagt wat van alle partijen, zowel van de scholen als de culturele instellingen.

Gezamenlijke aanpak

KCR heeft inmiddels met twaalf van de veertien basisscholen in Barendrecht vruchtbare gesprekken gevoerd over hun visie, ambities en plannen met betrekking tot cultuuronderwijs. Dit met de bedoeling dat scholen hun vragen en behoeften beter in beeld krijgen. Om de Barendrechtse culturele instellingen van een aanbodgerichte naar een meer vraaggerichte aanpak te helpen, werkt de KCR-consulent samen met de speciaal opgerichte stuurgroep

van Cultuur Educatie Barendrecht. Daarnaast stimuleert KCR scholen en culturele instellingen om samen doorlopende leerlijnen te ontwikkelen. Dit gebeurt onder andere door middel van de extra stimuleringsregeling CultuurProef. In 2019 start KCR met een cursus die het onderwijsveld en de cultuursector van Barendrecht een gezamenlijk begrippenkader en een gezamenlijke aanpak moet opleveren.

VOORTGEZET ONDERWIJS

- **Bruisend WIRED FESTIVAL zette op 4 scholen de dagelijkse schoolomgeving voor één dag op de kop.**
- **Teamsessies op 7 scholen gaven stof tot nadenken.**
- **Met leerlingen van 3 scholen naar Europese editie van street-art festival.**

WIRED: de dagelijkse schoolomgeving op zijn kop

In 2018 organiseerde KCR met 4 scholen in het voortgezet onderwijs WIRED, een bruisend cultureel festival dat voor één dag de dagelijkse schoolomgeving volledig op zijn kop zet. De school is festivalterrein en de leerlingen vormen de hoofdact. Dit maakt dat WIRED een grote impact op een school heeft. Het is een creatieve prikkel die bij de docenten en leerlingen van een school het enthousiasme en draagvlak voor cultuuronderwijs vergroot. Met alle kunstenaars die over de vloer komen, krijgt de school er meteen ook een cultureel netwerk bij. KCR zorgt ervoor dat het festival begint vanuit de vraag van de school. En daarmee ook eindigt. Na afloop houdt KCR een teamsessie met docenten en leerlingen, om lering te trekken en input te geven die de ontstane spirit helpt vasthouden en benutten.

Teamsessies

Op zeven scholen in het voortgezet onderwijs hield KCR teamsessies over cultuuronderwijs. Als inspirator, aanjager, vragensteller en meedenker tegelijkertijd. Dat leverde de scholen stof tot nadenken op, en aanknopingspunten tot handelen. Maar ook gaf het KCR nieuwe inzichten.

Street-art festival

KCR helpt graag scholen die stimuleren dat hun leerlingen zich in het culturele leven van de stad wagen. Dit omdat KCR de verbinding tussen de school en de stad belangrijk vindt voor de ontwikkeling van de leerling. Daarom gingen KCR-consulenten met leerlingen van drie scholen naar de Europese editie van het PowWow festival, het bekendste street-art festival ter wereld, dat in 2018 in Rotterdam werd gehouden.

NETWERKEN EN SAMENWERKEN

- **NETWERKEN EN SAMENWERKINGSVERBANDEN bleven ook in 2018 essentieel voor het werk van KCR.**
- **Nieuwe plannen bij Rotterdams CKV-netwerk.**
- **Coördinerende rol voor KCR bij werkgroep mbo van het netwerk Cultuureducatie en Talentontwikkeling.**
- **Ook samenwerking buiten het vertrouwde veld van cultuureducatie.**

Rotterdams CKV-netwerk

Op initiatief van KCR kwam het Rotterdams CKV-netwerk in 2018 vier keer bijeen. Dit netwerk is een professionele leergemeenschap van educatiemedewerkers van culturele

instellingen en docenten uit het voortgezet onderwijs, vmbo en praktijkonderwijs. Het ontwikkelt een variant van het vak Culturele en Kunstzinnige Vorming die ruimte biedt aan de rijke Rotterdamse cultuur. De vier bijeenkomsten leverden nieuwe kennis en gedeelde ervaringen op, maar ook nieuwe samenwerking en plannen voor nieuwe proeftuinen. KCR faciliteert het netwerk en zet nieuwe onderwerpen op de agenda.

Stedelijk netwerk Cultuureducatie en Talentontwikkeling

De fut leek een beetje uit dit netwerk, dat in 2015 werd gestart om de uitgangspunten van het gemeentelijke Cultuurplan handen en voeten te geven. Als secretaris van het netwerk ging KCR in 2018 met de verschillende werkgroepen om de tafel om te kijken of er een nieuwe impuls mogelijk was. Daarbij bleken alle deelnemende culturele partijen nog altijd een belangrijke rol voor dit stedelijke netwerk te zien. Ze waren het erover eens dat er wel naar een nieuwe invulling moet worden gekeken. De werkgroep mbo, waar als gevolg van de nieuwe subsidiemogelijkheden vanuit Fonds21 veel nieuwe plannen leven, heeft KCR gevraagd een coördinerende rol te spelen.

Samenwerking buiten het veld van cultuuronderwijs

In 2018 begon KCR samen te werken met partijen die zich niet direct met het veld van cultuuronderwijs in de stad bezighouden, maar met sport en taal. Dit omdat het besef groeide dat KCR van betekenis kan zijn in de aanpak van verschillende maatschappelijke vraagstukken waar Rotterdam voor staat, zoals inclusiviteit of gelijke kansen voor iedereen. Naar verwachting zal KCR in 2019 met meer van deze partijen de samenwerking zoeken.

KENNISDELING

- **Schoolbesturen zijn bijna unaniem: cultuuronderwijs draagt bij aan gelijke kansen.**
- **Maand van Cultuuronderwijs 2018 in het teken hiervan.**
- **Jaarlijks terugkerend, dus ook in 2018: het Kenniskatern en de Summerschool.**

Schoolbesturen vrijwel unaniem over gelijke kansen met cultuuronderwijs

De gemeente Rotterdam heeft het probleem van kansenongelijkheid centraal gesteld in haar onderwijsbeleid. Goed cultuuronderwijs is een uitstekend instrument om de gewenste kansengelijkheid te bevorderen. Dit blijken de Rotterdamse schoolbesturen vrijwel unaniem van mening te zijn. Gelijke kansen was ook het thema van de Maand van Cultuuronderwijs 2018, waarin KCR verschillende bijeenkomsten organiseerde.

Kenniskatern en Summerschool 2018

Jaarlijks terugkerend zijn het Kenniskatern en de Summerschool. Het Kenniskatern 2018, 'De stad als leerschool' getiteld, stond in het teken van de nieuwe mogelijkheden die leren buiten de schoolmuren biedt. In 2018 werd het schooljaar opnieuw geopend met de Summerschool, die KCR samen met Kunstgebouw en SKVR organiseert. Ook nu bood het programma een mix van actuele kwesties, informatieve bijeenkomsten en inspiratiesessies.